Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
Direcció General
de Serveis Penitenciaris

5

ANNEX 5

Circular 2/2017, del règim tancat en els centres penitenciaris de Catalunya

I. Antecedents

L'aplicació del règim tancat és una mesura excepcional que s'ha de prendre quan el règim ordinari no és suficient per canviar la conducta d'aquelles persones internes que comprometen seriosament la normal convivència dels centres penitenciaris. Als departaments de règim tancat, anomenats DERT, es donen condicions especials pel que fa als antecedents de conducta de les persones que hi romanen, les restriccions en els moviments i les mesures de seguretat aplicades, que fan necessària una acurada regulació en el seu funcionament i una supervisió constant per part de l'Administració penitenciària.

Fins ara, l'aplicació del règim tancat estava pautada a la Circular 5/2001, per la qual s'aprova el Programa marc d'intervenció a les unitats i departaments de règim tancat dels centres penitenciaris de Catalunya. Més de 15 anys després, s'han produït canvis en el sistema penitenciari que justifiquen la reconsideració d'alguns dels seus elements principals. A més, durant els darrers dos anys, s'han dut a terme iniciatives de millora per part dels serveis penitenciaris i també recomanacions de l'entorn social de les quals poden derivar importants millores en el funcionament d'aquests departaments.

Així doncs, els antecedents més rellevants d'aquesta Circular han estat:

- La reordenació dels equipaments penitenciaris, acompanyada de canvis en les instal·lacions i en l'estructura dels recursos humans.
- L'aprovació, mitjançant el Decret 329/2006, de 5 de setembre, del Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya (ROFSEPC).
- La modificació, mitjançant el Reial decret 419/2011, de 25 de març, de determinats aspectes de la regulació del règim tancat en el Reglament penitenciari (RP), aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer.
- El desenvolupament, durant aquests 15 anys, d'un model d'intervenció que ha permès qualificar les metodologies i els programes per a la rehabilitació i la reinserció. Cal destacar: l'organització integral dels programes i activitats de rehabilitació (PMOC); la construcció d'un protocol d'avaluació de risc basat en l'evidència científica i empírica (RisCanvi), i importants millores en els plans de treball individuals amb les persones internes, el programa individual de tractament (PIT) per a la població penada i el model individual d'intervenció (MII) per a les persones en situació preventiva. A més, cal destacar el paper cada cop més important de les entitats socials i de voluntariat en la prestació de serveis i l'atenció a les persones empresonades, com un tret fonamental d'aquest model.
- L'encàrrec, l'any 2016, de la Direcció General de Serveis Penitenciaris al seu Servei d'Inspecció d'una avaluació exhaustiva de cada DERT, que va culminar en un informe amb recomanacions de millora.
- La posada en marxa de part d'aquestes recomanacions mitjançant un pla de xoc i de millora impulsat conjuntament per les subdireccions generals de Programes de Rehabilitació i Sanitat i de Centres i Gestió Penitenciària, amb la col·laboració dels equips directius dels centres penitenciaris i els equips professionals que presten serveis als DERT.

Aragó, 332
08009 Barcelona
Tel. 93 214 01 00
Fax 93 214 01 79
justicia.gencat.cat

- La presentació d'un informe per part del Grup de Treball sobre el règim d'aïllament dels departaments especials de règim tancat del Parlament de Catalunya, el maig de 2017, que preveu recomanacions per millorar la qualitat en la intervenció, les condicions de vida en aquests departaments i més transparència en els procediments de treball que s'hi duen a terme.

Tots aquests antecedents, juntament amb la voluntat del Departament de Justícia d'impulsar una millora substantiva dels departaments de règim tancat, orienten les regulacions que conté aquesta Circular. Concretament, es persegueixen els objectius següents:

- Millorar la definició dels criteris d'aplicació del primer grau i del règim tancat que faciliti a les juntes de tractament la motivació de les propostes i la interpretació unificada dels supòsits de perillositat extrema o d'inadaptació que preveuen l'article 10 de la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària (LOGP) i l'apartat 5è de l'article 102 del RP.
- Prevenir l'aplicació del règim tancat tant amb la intervenció intensiva amb les persones internes que presenten un risc alt de conducta perillosa o inadaptada, com amb la preparació de l'adaptació al règim ordinari de les que hi retornen.
- Reduir al mínim necessari la durada de l'aplicació d'aquest règim de vida.
- Millorar les condicions de vida i de suport social de les persones que són destinades a aquests departaments.
- Qualificar la intervenció per tal d'afavorir el canvi en els factors que han motivat l'aplicació d'aquest règim, prestant una atenció especial a la motivació i la participació de la persona interna en el seu pla de treball individual.
- Establir una perspectiva integral en l'organització dels departaments per tal que els processos de seguretat, gestió i rehabilitació s'orientin a la finalitat d'aquest règim de vida.
- Assegurar la deguda atenció i tractament de les persones que pateixen problemàtiques de salut mental o discapacitat intel·lectual per tal de millorar el seu estat i modificar els factors que afectin la convivència o seguretat en els centres.

Als efectes d'aquesta Circular, quan s'utilitza l'expressió "progressió" o "regressió", s'està fent referència tant a la progressió a segon grau o classificació en primer grau de les persones penades, com a l'aplicació del règim de vida ordinari o tancat respecte de les persones en situació preventiva, sempre que no s'especifiqui un altre significat en el mateix text.

II. Àmbit d'aplicació

Aquesta Circular regula l'organització i la intervenció en el règim tancat en els supòsits previstos a l'article 10 de la LOGP.

És aplicable als departaments de règim tancat dels centres de Catalunya.

III. Prevenció de l'aplicació del règim tancat

L'aplicació del règim tancat i la destinació al departament corresponent ha de ser l'últim recurs per mantenir la seguretat i el normal desenvolupament de la convivència en els centres penitenciaris. Per aquest motiu, cal establir protocols d'actuació amb aquelles persones internes que presenten més risc de realitzar actes de perillositat o d'inadaptació

extremes abans que es produeixin. Cal destacar dues situacions especials: la d'aquelles que han iniciat una trajectòria de conducta que afecta el compliment del règim ordinari sense que, per la seva gravetat, entrin en els supòsits d'aplicació de l'article 10 de la LOGP, i la de les que retornen a les unitats ordinàries després d'haver estat un temps en règim tancat.

1. Interns i internes amb risc

Els equips multidisciplinaris (EMD, a partir d'ara) de les unitats de règim ordinari han de dedicar una intervenció específica a aquells interns o internes amb un risc elevat d'incórrer en comportaments que afectin la seguretat o la convivència en el centre penitenciari. Amb aquest fi, dedicaran una atenció més intensiva a aquells que en l'avaluació RisCanvi presentin un risc alt de violència intrainstitucional o de reincidència violenta, que hagin manifestat conductes agressives o impulsives en un període recent, i que es mantinguin al marge de les activitats i l'atenció professional previstes al seu pla de treball.

La intervenció en aquests casos ha de incloure, com a mínim, els elements següents:

- una avaluació més específica per tal d'analitzar la trajectòria de comportament, els elements del context que hi estan influint i els factors i el nivell de risc actuals. En tot cas, aquesta valoració requerirà una actualització del protocol RisCanvi;
- la valoració de possibles indicis de problemàtica de salut mental o discapacitat intel·lectual que estiguin influint en la conducta actual. En cas que l'equip valori la presència d'aquests indicis, haurà de demanar suport als serveis mèdics o al servei especialitzat corresponent, per verificar la necessitat d'atenció en salut mental o discapacitat, respectivament. Aquest suport ha de consistir en una avaluació especialitzada i, en cas que es confirmi la problemàtica, la coordinació amb l'EMD per a l'elaboració d'un pla d'intervenció integral i coordinat;
- l'actualització del PIT o MII, establint objectius a curt termini necessaris per tal de reorientar l'adaptació al règim ordinari. En aquests casos, el personal de rehabilitació mantindrà entrevistes específiques amb la persona interna per a l'avaluació conjunta de les necessitats de millora i l'establiment dels objectius de canvi. El pla de treball tindrà en consideració l'objectiu de potenciar el suport extern. En aquest sentit, els professionals de treball social demanaran informació i col·laboració del seu entorn pròxim, i mantindran informades sobre l'evolució del pla de treball les persones que conformen aquest entorn;
- sessions de tutoria amb una freqüència mínima quinzenal amb l'objectiu de revisar amb la persona interna l'assoliment dels objectius i fomentar la seva motivació pel canvi.

2. El retorn del règim tancat al règim ordinari

En el moment de la progressió s'ha de preveure la continuïtat del treball dut a terme en règim tancat i un pla d'acollida a la unitat de destinació d'una durada mínima de 3 mesos. Amb aquest propòsit, es duran a terme les accions següents:

- prèviament a la progressió, un membre de l'equip del DERT i un professional de la unitat de destinació en règim ordinari hauran de preparar el pla d'acollida a la unitat de destinació, revisant l'evolució de la persona durant el règim tancat i planificant els objectius, les activitats i el seguiment a dur a terme durant la següent etapa. Si la unitat de destinació es troba al mateix centre, ambdós professionals mantindran una entrevista amb la persona interna per comptar amb la seva participació en aquest pla. En cas contrari, el professional de la unitat de destinació donarà prioritat a aquesta entrevista en el moment de l'ingrés al centre;

- l'informe proposta de progressió haurà de comptar necessàriament amb una avaluació actualitzada de RisCanvi, la valoració dels objectius aconseguits i pendents durant el règim tancat i la descripció del pla d'acollida en règim ordinari.

IV. L'aplicació del règim tancat

1. Criteris d'aplicació

El règim tancat és aplicable, segons el que estableixen els articles 89 i 96 del RP, als interns o internes extremadament perillosos/oses o manifestament inadaptats/ades als règims ordinari i obert que necessitin una intervenció més intensiva i controlada.

S'aplicarà la modalitat de vida prevista a l'article 93 del RP, amb caràcter absolutament excepcional, als interns/ernes que duguin a terme actes que posin en greu perill la seguretat o la integritat física de les persones, ja sigui com a autors/ores o com a instigadors/ores d'aquests actes. Entren en aquesta categoria tant els/les autors/ores d'aquestes accions amb la intenció d'obtenir un fi determinat, com aquells/elles que reaccionen de forma desproporcionada a les situacions, com a conseqüència de mancances greus d'autocontrol. Per tal de valorar aquesta perillositat extrema, els equips tindran en consideració tant la gravetat del dany causat a les persones o que s'intentava causar, com la persistència de la conducta, més enllà d'una reacció immediata i puntual que podria ser susceptible d'una sanció disciplinària per una falta molt greu.

S'aplicarà la modalitat de vida prevista a l'article 94 del RP quan concorrin supòsits d'inadaptació manifesta al règim ordinari o obert. A dit efecte, els equips valoraran la reiteració d'infraccions disciplinàries greus o molt greus, la participació activa en incidents col·lectius que posin en risc el funcionament i la seguretat del règim penitenciari, o la participació activa en la introducció i distribució de substàncies o altres objectes prohibits que puguin causar greu perjudici a la seguretat i la salut de les persones al centre penitenciari. La Junta de Tractament ponderarà si aquests supòsits superen per la seva gravetat o persistència les possibilitats de prevenció o modificació mitjançant el procediment disciplinari i els altres mitjans disponibles en el règim ordinari.

Sempre que l'EMD detecti indicis de problemàtica psiquiàtrica, es demanarà valoració als serveis mèdics per conèixer si la conducta està directament relacionada amb un trastorn mental greu que requereix tractament psiquiàtric en una unitat especialitzada. Quan la presència d'un trastorn mental no sigui determinant de la conducta però hi hagi una problemàtica de salut mental associada, els serveis de salut i els equips multidisciplinaris assignats als DERT establiran un protocol de coordinació per tal d'abordar de forma integral el tractament i seguiment de la persona interna en règim tancat.

2. Acord, proposta i revisió de la classificació en primer grau o aplicació del règim tancat

A la proposta de regressió, que s'ha de trametre al Servei de Classificació de la Direcció General de Serveis Penitenciaris, s'hi ha de fer constar l'acord pres per la Junta de Tractament respecte de la modalitat de vida que s'ha d'aplicar i la seva motivació. Els acords hauran de comptar amb l'avaluació actualitzada del risc mitjançant el protocol RisCanvi. Els informes que acompanyin la proposta hauran de contenir, com a mínim:

- una descripció objectiva dels fets que han motivat la proposta, juntament amb una valoració global de la trajectòria penitenciària de la persona i els factors de risc influents en el seu comportament;
- una previsió dels objectius que s'han d' abordar en el pla de treball en règim tancat;

- una avaluació dels elements de suport social de què disposa la persona i altres factors que poden contribuir a la modificació de les condicions determinants de la perillositat o inadaptació.

L'acord de la Junta de Tractament s'ha d'adoptar en la sessió ordinària o extraordinària que, tot i fer possible l'avaluació i la recollida d'informació necessàries, demori el mínim necessari el procés entre els fets i la decisió. En tot cas, la proposta i els informes s'han d'elevar en el termini màxim de 10 dies i per via telemàtica d'acord amb l'article 32.3 del ROFSEPC.

La regressió l'haurà de revisar la Junta de Tractament, com a màxim, al cap de 3 mesos de la data de la resolució.

V. Modalitats de vida i itineraris en règim tancat

1. Itineraris en règim tancat

El règim tancat es pot complir en qualsevol de les modalitats de vida previstes als articles 93 o 94 del RP. El règim previst a l'article 94 del RP seguirà un sistema progressiu consistent en un període inicial (PI) i dues fases.

Quan l'equip valori que la persona interna ha assolit els objectius de progressió de la modalitat de vida de l'article 93, serà assignat, com a norma general, a la fase I (FI) del règim de l'article 94. No obstant això, considerant l'evolució en l'article 93 i la conducta, l'actitud i l'avaluació de risc en el moment de la revisió de la modalitat de vida, es podrà aplicar la fase II (FII) que estableix l'article 94. Les persones en període inicial de la modalitat de vida de l'article 94 també podran ser assignades a la FII seguint el criteri anterior.

Com a norma general, la Junta de Tractament proposarà la progressió a segon grau o l'aplicació del règim ordinari quan la persona interna hagi assolit els objectius de la FII de la modalitat de l'article 94, però en aquells casos que hi hagi evidència clara que s'han modificat els factors que van determinar l'aplicació del règim tancat i una previsió fonamentada que podrà mantenir una conducta adaptada a les condicions del règim ordinari, es podrà proposar la progressió des de qualsevol de les modalitats de vida i fases.

Durant la FII del règim de vida previst a l'article 94 RP, l'EMD de la unitat de règim tancat, en coordinació amb l'equip de la unitat de règim ordinari de destinació, elaborarà un pla d'acollida que prepari la persona per a l'adaptació progressiva al règim ordinari. Aquest pla de treball pot incloure l'aplicació del règim flexible de l'article 100.2 del RP, la tutoria per part d'un professional de la unitat de règim ordinari o l'establiment d'objectius i activitats previstos durant el primer període de règim ordinari, entre d'altres mesures.

Els canvis de modalitat de vida els haurà d'acordar la Junta de Tractament a proposta de l'EMD i els haurà d'aprovar el Servei de Classificació del centre directiu.

En tots els casos, l'informe proposta de progressió haurà d'incloure la valoració i les previsions del pla d'acollida abans esmentat.

2. La modalitat de vida de l'article 93 del RP

2.1 Règim de vida

Les condicions del règim de vida dels interns i internes en aquest supòsit seran, a més de les previstes a l'apartat 1 de l'article 93 del RP, les següents:

a) Gaudiran un mínim de 6 hores diàries fora de la cel·la, comptant les 3 hores diàries de pati, l'atenció individualitzada, les activitats programades i l'ús dels espais comuns. Per aquells que l'aplicació del règim tancat vingui motivada per un estat d'agressivitat o dificultats d'autocontrol extrems que faci preveure la impossibilitat immediata d'adaptació a les activitats programades en grup, es podrà establir un període inicial d'adaptació al règim tancat d'una durada màxima de 15 dies durant el qual es garantirà el mínim diari de 3 hores de pati i 2 hores setmanals d'atenció individualitzada.

b) Totes les persones en aquesta modalitat de vida tindran assignat un tutor que farà, almenys, una entrevista setmanal de seguiment.

c) Durant la primera setmana després de l'ingrés al departament especial, la persona interna rebrà la visita d'un professional dels serveis mèdics que valorarà el seu estat de salut i en programarà el seguiment. Els mateixos professionals, depenent de l'estat de cada persona, programaran visites periòdiques de seguiment. Aquestes visites es faran, com a màxim, amb una periodicitat mensual mentre duri l'aplicació d'aquesta modalitat de vida. Els serveis mèdics informaran el director de l'estat de salut de la persona interna després de cada visita.

2.2 Revisions de la modalitat de vida

El període de revisió màxim és de 45 dies, moment en què s'estudiarà la conveniència de mantenir aquesta modalitat de vida o fer una reassignació a la prevista a l'article 94 del RP.

Els criteris i els procediments per a la revisió de modalitat de vida de l'article 93 són els especificats als apartats 1 i 2 de l'article 92 del RP. Més concretament, per a la reassignació a la modalitat de vida de l'article 94, la persona ha d'haver estat un període mínim de un mes sense faltes molt greus o greus de les previstes entre els apartats *a*) i *e*) de l'article 109 del Reglament penitenciari de 1981 (Reial decret 1201/1981, de 8 de maig) i haver mantingut una assistència mínima a l'activitat fora de la cel·la del 50 % amb una actitud correcta.

3. La modalitat de vida de l'article 94 del RP

Les condicions del règim en aquesta modalitat de vida són les previstes a l'article 94 del RP a més de les especificades en aquesta Circular per a cada fase.

3.1. Fases

3.1.1. Període inicial

a) Els objectius d'aquesta fase són l'avaluació individualitzada, l'elaboració del programa individual de tractament (PIT o MII) i el coneixement d'aquest programa i de la normativa del departament per part de la persona interna.

b) La durada màxima és de 15 dies des de l'aplicació del règim tancat, durant els quals s'haurà d'haver elaborat el programa individual de tractament.

c) Els interns i les internes gaudiran d'un mínim de 6 hores diàries fora de la cel·la distribuïdes entre pati, vida en comú, atenció individualitzada i activitat programada.

d) Totes les persones en aquesta modalitat de vida tindran assignat un tutor que farà, almenys, una entrevista setmanal de seguiment.

3.1.2. Fase I

a) Els interns i les internes gaudiran d'un mínim de 4 hores diàries fora de la cel·la distribuïdes entre pati i vida en comú, més 2 hores per a activitats programades. Durant els caps de setmana i els dies festius les hores d'activitat programada es podran substituir per activitat en espais comuns del departament.

b) Totes les persones en aquesta modalitat de vida tindran assignat un tutor que farà, almenys, una entrevista de seguiment cada 15 dies.

c) L'assignació a aquesta fase es revisarà, com a màxim, amb una periodicitat mensual. Per accedir a la FII, caldrà que la persona hagi assolit els següents objectius:

- Un mínim de 15 dies sense cap falta molt greu o cap falta greu de les previstes entre els apartats *a*) i *e*) de l'article 109 del Reglament penitenciari de 1981.
- Un mínim de 15 dies amb una assistència igual o superior al 60% a les activitats programades del PIT o MII amb una actitud i participació correctes.

3.1.3. Fase II

a) Els interns i les internes gaudiran d'un mínim de 4 hores diàries fora de la cel·la distribuïdes entre pati i vida en comú més 3 hores per activitats programades. Durant els caps de setmana i els dies festius les hores d'activitat programada es podran substituir per activitat en espais comuns del departament.

b) Totes les persones en aquesta modalitat de vida tindran assignat un tutor que farà, almenys, una entrevista de seguiment cada 15 dies.

c) L'assignació a aquesta fase es revisarà, com a màxim, cada 45 dies.

A les propostes de progressió s'haurà de valorar el manteniment durant un mínim d'un mes de:

- L'absència de conductes qualificades de faltes greus o molt greus.
- L'assistència igual o superior al 60% a les activitats programades del seu PIT o MII amb una actitud i participació correctes.
- Una millora en els factors (conducta, actitud, autocontrol o autodirecció) que van influir en la perillositat o inadaptació que van determinar l'aplicació del règim tancat.

El retorn a la FI vindrà motivat per:

- Una conducta qualificada de falta molt greu o 2 o més faltes greus durant l'interval de 2 setmanes.
- L'assistència a les activitats programades per sota del 50 % mantinguda durant un mínim de dues setmanes. En aquest sentit, l'expulsió d'una activitat per manca de participació o per haver tingut una conducta disruptiva es considerarà com a manca d'assistència.

VI. La intervenció

1. Els equips multidisciplinaris

Tots els departaments de règim tancat comptaran amb un equip multidisciplinari, que tindrà la composició prevista a l'article 36 del ROFSEPC i desenvoluparà les funcions previstes a l'article 38 d'aquesta norma.

El coordinador o la coordinadora d'unitat especialitzada (CUE) assignat al DERT serà el/la responsable directe/a de la coordinació i supervisió de l'activitat i els processos al departament. Informarà periòdicament el director i els subdirectors de tractament i règim interior sobre el funcionament i les necessitats del departament.

Als centres que tinguin un DERT gran (CP Quatre Camins, CP Brians 2 i CP Ponent), aquest departament comptarà com a mínim amb dos educadors i un psicòleg assignats a temps complet. Els professionals de treball social, monitors d'esport, mestres i jurista tindran una dedicació a temps parcial i aquesta dedicació es farà en funció del nombre d'interns. Igualment, als DERT de dimensió mitjana es farà la dotació de tot el personal en funció del nombre de places.

Els professionals assignats als DERT han de tenir una mínima estabilitat de servei (entre dos i tres anys) i una especialització en les tasques que se'ls encomanen, de conformitat amb el que disposa l'article 90.3 del RP. Han de rebre formació especialitzada si ho requereixen i podran sol·licitar sessions de supervisió d'equip o de casos quan es consideri necessari. També, s'ha de preveure un sistema de rotació dels professionals que treballen en l'equip multidisciplinari del DERT per tal de potenciar el seu desenvolupament professional i prevenir processos d'esgotament professional (*burnout*).

2. Avaluació

En el moment de la proposta d'aplicació del règim tancat, l'equip haurà d'actualitzar l'avaluació de risc mitjançant el protocol RisCanvi per esdeveniment crític. L'equip multidisciplinari del DERT actualitzarà aquesta avaluació en el moment de la proposta de progressió a règim ordinari.

Durant el període inicial al règim tancat, els professionals de l'EMD duran a terme una avaluació individualitzada de les conductes problema, antecedents i context que han influït en els problemes de perillositat o inadaptació que han motivat l'aplicació d'aquest règim.

Per al seguiment de l'evolució de la persona durant la seva estada en el DERT es valorarà l'assoliment dels objectius del seu PIT o MII mitjançant el sistema d'avaluació i motivació (SAM), l'observació de la conducta a les activitats fora de la cel·la, entrevistes i altres registres d'observació.

3. El pla de treball: programa individual de tractament (PIT) o model d'intervenció individual (MII)

A l' ingrés al DERT s'ha d'elaborar el pla de treball en un període no superior als 15 dies.
Per a la realització del PIT o el MII, s'ha de disposar com a mínim de:

- l'avaluació actualitzada dels protocols RisCanvi;
- els objectius d'intervenció recollits a la proposta de regressió;
- l'anàlisi funcional de la conducta problema, i

- les entrevistes amb la persona interna i el seu entorn enregistrades a l'agenda de tractament.

El pla de treball s'ha d'orientar tenint en compte els objectius i les activitats que ha d'assolir la persona al departament i les actuacions que ha de dur a terme l'equip multidisciplinari. En el PIT o MII s'hi han d'indicar les dates previstes per als canvis de fases, de modalitats de vida i de progressió de grau.

Els objectius del pla de treball han de ser els mínims per aconseguir la superació dels factors que han determinat l'aplicació del règim tancat, tenint en compte que hi haurà altres objectius a treballar en el futur durant els diferents moments del compliment de la condemna.

El pla de treball l'ha d'aprovar la Junta de Tractament, s'ha de comunicat per escrit a l'intern o interna i ha de quedar enregistrat al SIPC.

4. Tutoria

Totes les persones en règim tancat han de tenir assignat un professional de referència (tutor/a) que serà l'encarregat/ada del seguiment individual durant l'aplicació d'aquest règim, mitjançant entrevistes, altres actuacions directes i la integració de la informació recollida per la resta dels professionals. El/la tutor/a prepararà i farà el seguiment del pla de treball amb la participació de la persona interna i l'orientarà perquè sigui capaç d'entendre els condicionants de la seva problemàtica i d'assolir dels objectius de canvi.

5. Sistema motivacional

Durant la intervenció en el DERT és essencial abordar la motivació de la persona per superar els factors que han determinat l'aplicació d'aquest règim en el temps més breu possible. Amb aquesta finalitat, els equips hauran d'aplicar els mètodes i les tècniques previstos a *El model de rehabilitació a les presons catalanes*. Especialment:

- les tècniques d'entrevista motivacional;
- el sistema d'avaluació i motivació en règim tancat (SAM), i
- la graduació de guanys i majors graus d'autonomia vinculats al progrés en el pla de treball, fases i modalitats de vida.

L'activitat fora de la cel·la és una condició necessària per poder aconseguir els canvis que facin possible l'adaptació al règim ordinari i prevenir processos de cronificació en règim tancat. Per aquest motiu, els equips faran un especial seguiment d'aquells interns o internes que demanen romandre a la cel·la durant l'horari de pati o activitats. Cada DERT disposarà d'un registre d'aquestes sol·licituds.

6. Activitat física

L'activitat física té una rellevància destacada als departaments de règim tancat atenent els beneficis que té per a la salut i per la seva incidència positiva sobre les conductes problema de les persones que romanen en aquests departaments.

Totes les persones internes dels DERT tindran un pla de manteniment de l'activitat física: el monitor o monitora d'esports assignat al DERT dissenyarà per a cadascuna d'elles un pla de manteniment de l'activitat física perquè sigui executat de forma individual o en grup. Aquest professional farà un seguiment setmanal amb la persona interna sobre el compliment del pla i les adaptacions necessàries.

7. Activitat formativa

L'activitat formativa la programaran i la impartiran els professionals del departament competent en matèria d'ensenyament. Quan s'ingressi al DERT, en un període màxim de 15 dies, el personal docent entrevistarà la persona i farà una avaluació de les seves necessitats formatives. El treball de l'equip docent al DERT estarà adaptat a les exigències i necessitats de la població que acull.

8. Tallers productius i activitat laboral

Es fomentarà l'activitat laboral i ocupacional com un element important de la dinàmica d'aquests departaments. Els Serveis Penitenciaris i el Centre d'Iniciatives per a la Reinserció (CIRE) promouran millores en les condicions de cada departament perquè els interns i internes puguin accedir a aquest tipus d'activitat.

9. Intervenció especialitzada

El personal dels equips multidisciplinaris dels DERT programarà intervencions especialitzades, tant grupals com individuals, orientades al canvi els factors incidents en l'aplicació del règim tancat. Aquesta intervenció s'haurà d'incloure als plans de treball com un objectiu prioritari i s'adaptarà a les condicions especials de les persones i les unitats de règim tancat.

La millora de la comprensió per part de la persona dels processos que desencadenen la seva conducta agressiva o inadaptada, el canvi d'actituds i valors, la millora del seu autocontrol, el desenvolupament de les seves competències per les relacions interpersonals, la prevenció de recaigudes i la motivació pel canvi han de ser elements fonamentals d'aquest pla. La intervenció ha de tenir una durada i complexitat que permetin l'aprofitament en les condicions del règim tancat i la seva continuïtat en règim ordinari. Mai la finalització d'un programa no ha de ser una condició necessària per a la progressió al règim ordinari quan la persona està en condicions de romandre en aquest règim.

10. Suport social

Durant l'estada als DERT s'han de dur a terme accions per mantenir i potenciar els vincles familiars o socials. Amb aquesta finalitat, el professional de treball social assignat al DERT mantindrà entrevistes periòdiques amb la família de la persona interna per tal d'informar de la seva evolució, facilitar les comunicacions i el seu suport al pla de treball.

Aquestes entrevistes es faran com a mínim a cada revisió de fase o modalitat de vida.

Per a aquelles persones que no comptin amb suport social, s'establirà un programa de suport extern mitjançant voluntariat. D'altra banda, es fomentarà la participació d'entitats socials i de voluntariat en la intervenció als DERT.

11. Salut mental i discapacitats

Tant en l'avaluació com en la intervenció i el règim de vida, els EMD han de tenir especial cura per incloure atenció especialitzada per aquells casos en els quals hi ha problemàtiques associades de salut mental o de discapacitat però que no requereixen la seva destinació a un centre especial.

Amb aquesta finalitat, el consell de direcció de cada centre penitenciari i els serveis de salut mental o d'intervenció especialitzada per a persones amb discapacitat intel·lectual acordaran protocols d'atenció i coordinació als DERT que incloguin per part d'aquests serveis:

- Una programació regular de l'atenció i el seguiment a les persones internes que ho requereixen.
- Sessions de coordinació entre els serveis especialitzats i l'equip multidisciplinari per integrar la intervenció que fa cada part i la valoració dels canvis observats en la persona.
- Rebre el suport dels professionals que intervenen als DERT per tal de millorar la intervenció.
- L'assessorament als professionals que intervenen als DERT sobre la forma òptima de treballar amb la persona.

12. L'activitat als DERT: atenció individual, activitat grupal programada i espais de vida en comú

La intervenció prevista en aquesta Circular s'ha de dur a terme tant en un format individual com grupal depenent de les necessitats de la persona i dels objectius de cada activitat. En aquest sentit, almenys una part de la intervenció especialitzada en la modalitat de vida de l'article 94 del RP s'haurà de dur a terme en un format de grup.

Tots els departaments de règim tancat comptaran amb una programació de l'activitat individual i grupal que duu a terme cada professional de rehabilitació i educació. El CUE responsable del departament vetllarà perquè aquesta programació estigui constantment actualitzada i supervisarà que es dugui a terme. També informarà el subdirector de tractament o el comandament que determini el Consell de Direcció de qualsevol incidència que afecti el desenvolupament regular de les activitats.

La programació de les activitats al departament serà visible als espais on es duu a terme, la revisarà trimestralment part de l'equip multidisciplinari i l'aprovarà el Consell de Direcció del centre.

Cada departament disposarà com a mínim de 3 franges horàries d'activitat grupal al matí i de 2 a la tarda d'una hora de durada. La programació d'activitats ha de possibilitar els mínims previstos d'activitat grupal pels cada persona d'acord amb les diferents modalitats de vida i fases:

- persones sota la modalitat de vida de l'article 93: mínim 1 h d'activitat grupal al dia
- persones sota la modalitat de vida de l'article 94, fase 1: 2 hores d'activitat grupal al dia
- persones sota la modalitat de vida de l'article 94, fase 2: 3 hores d'activitat grupal al dia

Cap intern o interna pot ser donat/ada de baixa d'una activitat. En cas de mantenir conductes disruptives o de manca de participació, s'han de programar suspensions temporals de l'activitat. Abans que puguin retornar a l'activitat, el professional responsable de l'activitat o el/la tutor/a de la persona interna ha de mantenir una sessió individual amb ella per revisar la conducta disruptiva, els seus efectes en el grup i per establir compromisos a fi d'evitar que es repeteixi.

Totes les intervencions individuals fetes a la persona pel personal de l'àmbit de la rehabilitació han de ser enregistrades a l'agenda de tractament del SIPC.

A més de les activitats programades, el Consell de Direcció del centre disposarà les mesures necessàries perquè els interns o internes puguin fer el màxim possible de l'activitat (àpats, esbarjo, etc.) en espais comuns fora de la cel·la.

13. Activitats durant el compliment de sancions

El règim de vida durant el compliment d'una sanció d'aïllament es caracteritza pel que estableix l'article 254 del RP. Moltes vegades, però, l'aplicació de reiterades sancions d'aïllament impossibilita la participació de la persona en les activitats programades, i es converteix, així, en un obstacle per al canvi de la conducta.

És per tot això que, en els supòsits d'aplicació d'una sanció d'aïllament durant el període d'aplicació del règim tancat, la Junta de Tractament, ateses les circumstàncies de cada cas i, d'acord amb el que estableixen els articles 255 i 256 del RP, pot proposar a la Comissió disciplinària les mesures necessàries a fi que la persona pugui continuar assistint als programes especialitzats que es considerin necessaris per al seu tractament.

Durant el compliment de les sancions de privació de passeigs i d'actes recreatius, la persona interna ha de continuar assistint a totes les activitats del seu pla de treball.

14. Revisió i seguiment de casos de llarga estada

Les persones que acumulen llargs períodes continuats d'estada als DERT (més de 9 mesos en el cas dels adults o 6 mesos per als joves) han de rebre una atenció especial atès el risc més gran de cronificació i les dificultats per a l'assoliment dels objectius de canvi que presenten.

Aquesta atenció especial ha de consistir en l'elaboració d'un nou pla de treball en el qual s'estableixen de forma explícita i concreta els objectius que ha d'assolir la persona per progressar, les dificultats presents en la persona i el context, i els mitjans que es posaran en marxa amb aquesta finalitat. També s'establirà el termini per a la nova revisió del pla de treball. Per a l'elaboració d'aquest nou pla de treball es duran a terme les següents accions:

- l'actualització de RisCanvi i una anàlisi funcional de les conductes que impedeixen l'accés al règim ordinari;
- la realització d'entrevistes entre el/la tutor/a i l'intern o interna per tal d'elaborar conjuntament l'anàlisi funcional i el pla de treball. S'informarà la família o les persones que li ofereixen suport extern sobre el pla de treball, demanant, quan sigui possible, la seva col·laboració;
- el pla de treball haurà de ser aprovat per la Junta de Tractament i tramès al Servei de Classificació per a la seva ratificació;
- es podrà fer una sessió de supervisió tècnica del cas conjuntament entre l'equip multidisciplinari i personal tècnic de serveis centrals, tant a proposta de l'equip com per iniciativa del centre directiu.

VII. Normativa interna

L'equip multidisciplinari ha d'elaborar una normativa interna que ha d'aprovar el Consell de Direcció del centre i s'ha de trametre a la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària perquè l'homologui. Aquesta normativa ha de regular els aspectes concrets de funcionament del departament derivats de les directrius establertes en la present Circular i

d'acord amb la Instrucció 3/2005, sobre els criteris que s'han de seguir per a l'elaboració de la normativa interna dels departaments especials dels centres penitenciaris.

L'equip multidisciplinari s'ocuparà de fer difusió entre les persones internes de la part de la normativa que els afecta. En tot cas, aquesta part s'haurà d'exposar als taulers d'anuncis del departament.

El Consell de Direcció vetllarà perquè aquesta normativa sigui actualitzada anualment i cada cop que es donin modificacions importants en l'organització del departament.

VIII. Avaluació i inspecció

El Servei d'Inspecció del centre directiu avaluarà cada DERT respecte al nivell de compliment dels elements prescriptius que comprèn aquesta Circular i emetrà el corresponent informe. A aquest efecte, les subdireccions generals de Centres i Gestió Penitenciària i de Programes de Rehabilitació elaboraran uns estàndards de prestació de servei als DERT que serviran de guia per a aquesta avaluació, i el Centre Directiu planificarà la seva periodicitat.

El personal tècnic de la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària i de la Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat analitzarà i planificarà conjuntament amb els equips i els òrgans directius dels centres penitenciaris les millores necessàries per a l'adequació de cada departament a les directrius de la Circular.

D'altra banda, es durà una avaluació trimestral dels principals indicadors de funcionament dels DERT i de l'aplicació del règim tancat. Aquests indicadors són:

- Percentatge de persones en règim tancat respecte al total de la població: persones sota la modalitat de vida de l'article 93 del RP, en article 94 del RP i total.
- Nombre de persones en règim tancat sota el règim flexible de l'article 100.2 del RP.
- Nombre de propostes d'aplicació del règim tancat per centre respecte a la població disponible durant el període.
- Mitjana i temps màxim d'estada al DERT dels interns i internes presents.
- Mitjana i temps màxim d'estada al DERT d'aquells interns i internes que progressen.
- Nombre d'incidents greus i molt greus amb relació al nombre de persones internes disponibles.

IX. Poblacions amb necessitats diferenciades: joves i dones

La intervenció i el règim dels DERT s'ha d'adaptar a les necessitats específiques dels diferents perfils de població penitenciària, especialment a les persones que romanen a departaments de règim tancat per a joves i les dones.

En el cas de la població jove, la intervenció s'adaptarà a les necessitats educatives, d'activitat física i gestió del temps, entre d'altres, que presenten les persones en aquest moment del seu cicle vital.

Les dones representen una proporció minoritària de la població penitenciària, actualment al voltant del 7 %, però amb uns trets i necessitats diferenciades de la població masculina que requereixen que un abordatge de la intervenció que tingui en compte la perspectiva de

gènere. Així doncs, l'organització i l'atenció professional als DERT per a dones han de tenir en consideració les necessitats especials de salut, condicions de vida, interessos, factors socials i possibles antecedents de victimització en delictes violents que estan presents de forma prevalent en aquest sector de la població. D'altra banda, en aquests departaments s'haurà de tenir una cura especial per garantir la igualtat d'oportunitats per a l'accés a l'educació, la cultura i l'atenció psicosocial; i per evitar qualsevol tipus de discriminació per raó de gènere.

El programa marc que desenvolupi els aspectes tècnics i metodològics de la intervenció en els DERT haurà de comptar amb un estudi diferencial de les necessitats d'aquests dos sectors de la població penitenciària i la metodologia d'intervenció que se'n derivi.

Disposició addicional

A proposta del Consell de Direcció de cada centre penitenciari, els equips tècnics del centre directiu i els/les responsables del centre penitenciari avaluaran conjuntament les condicions estructurals, organitzatives i de perfil de població necessàries per a l'efectiu compliment dels objectius i les previsions d'aquesta Circular.

En cas de dubte o necessitat d'adequació del contingut d'aquesta norma, s'ha d'adreçar la consulta a la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària o a la Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat, segons pertoqui.

Disposició transitòria única

1. En el termini de tres mesos, a comptar a partir de la data d'entrada en vigor d'aquesta Circular, el Consell de Direcció i els equips multidisciplinaris dels centres penitenciaris han d'elaborar i adequar el programa d'intervenció del departament de règim tancat i les normes de règim interior al que estableix aquesta Circular. Els programes i les normes de règim interior anteriors continuaran en vigor fins que es produeixi l'adequació indicada.

2. Els nous programes i les noves normes de règim interior, una vegada adequades, s'han de trametre a les dues subdireccions generals d'aquesta Direcció General perquè les aprovi.

3. Durant el primer any d'aplicació d'aquesta Circular, es desenvoluparan els aspectes tècnics i metodològics que qualifiquin i homologuin el seu desplegament, sens perjudici de la seva posada en marxa immediata. Aquests aspectes quedaran recollits en un programa marc que haurà d'aprovar el centre directiu i revisar sempre que la millora constant de la intervenció ho faci necessari.

Disposició derogatòria

Queden derogades totes les circulars, instruccions i ordres de servei que s'oposin a les disposicions contingudes a la present Circular o les contradiguin. Es deroga expressament la Circular 5/2001, de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i Rehabilitació, per la qual s'aprova el Programa marc d'intervenció a les unitats i departaments de règim tancat dels centres penitenciaris de Catalunya, així com els seus annexos.

Disposicions finals

Primera. En rebre aquesta Circular, se n'ha d'acusar recepció al director general de Serveis Penitenciaris.

Segona. La Circular ha de ser llegida a la primera reunió dels òrgans col·legiats del centre penitenciari que tingui lloc després de rebre-la, perquè se'n tingui constància i se'n prengui coneixement, i se n'ha de fer difusió en els termes establerts a l'article 13.2.*d*.2) del Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya, aprovat pel Decret 329/2006, de 5 de setembre. Així mateix, es farà una segona lectura més detallada en l'equip multidisciplinari del departament de règim tancat i en els equips multidisciplinaris d'aquelles unitats de vida que es considerin adients.

Tercera. El director del Centre ha de trametre la Circular al personal responsable dels serveis sanitaris i de salut mental i al personal docent del Centre de la manera convenient.

Barcelona, (a la data de la signatura electrònica)

El director general de Serveis Penitenciaris

CPISR-1 C AMAND CALDERO MONTFORT

Signat digitalment per CPISR-1 C AMAND CALDERO MONTFORT
Data: 2017.08.03 06:26:10 +02'00'

Amand Calderó i Monfort